

چون سيخوره كاني مۆساد دزهيان كرده ناو حزبوللای لوبنان؟

نووسهران: ميھول سريفاستاڤا (Mehul Srivastava)، جھيمس شاتەر (James Shotter)، چارلز كلؤڤەر (Charles Clover) و راي جلهبى (Raya Jalabi)

وهرگيران: پينووس

له شهري ۲۰۰۶ له گه ل حزبوللا، ئيسرائيل سى جار ههولى تيروركردى "سهيد حهسەن نەسروللا"ى دا و هەر سى جارەكە شكستى هينا. به لام شهوى ههينى سوپاي ئيسرائيل قهرهبوى ئەو هه لانهى كرده وه. ته لئه بيب له بنكه يه كدا له ژير كۆمه لگه يه كى نيشته جييون (شوقه) له باشوورى به يروت شوينپى سهرۆكى حزبوللاى هه لگرت و ۸۰ بۆمبى به سەر ناوچه كهدا فرى دا، بۆ ئەوهى دنيا بيت له وهى كه له ژياندا نهماوه. له م هيرشه دا لاني كه م ۴ بيناي نيشته جييون ويران بوون. به گوتەى بهرپرسانى ئيستا و پيشووى ئيسرائيل، ئەوهى له ماوهى 4 ههفته دا پرهوى مملانيكاني گۆرى و گورزى ويرانكەرى له يه كيك له گه وره ترين ركابه ره ناوچه بيبه كاني ئيسرائيل گه ياند، قوولايى و كواليتى ئەو زانياريبانه بوو كه ئيسرائيل له ماوهى 2 مانگى رابردوودا به دهستى هينا و، يه كه ميان ئەنجامه كهى له تيروركردى فهواد شوكر، دهستى راستى سهيد حهسەن نەسروللا له ۳۰ى ته ممووزدا دهركه وت.

ئەم بهرپرسانه گۆرانكاريبه گه وره كه له ههوله ههوالگريه كاني ئيسرائيل بۆ كۆكرده وهى زانيارى له سەر جموجۆله كاني حزبوللا دواى شكستى ئيسرائيل له سالى 2006 روون دهكه نه وه. له پاش ئەو پروودا وه و ماوهى دوو دهيهى پاشتردا، يه كهى ههوالگريى ئالۆزى ئيسرائيل، يه كهى ۸۲۰۰ و دهزگهى ههوالگريى سەربازى ئيسرائيل (أمان)، برىكى زور زانياريبان بۆ تيگه يشتن له پيكهاتهى ئەو گروهه چه كدارهى كه له سنوره كاني باكوورى ئيسرائيل گه شهى دهكرد، كۆ كرده وه.

به گوتەى ميرى ئيسين (Miri Eisin) ئەفسەرى پيشووى ههوالگريى ئيسرائيل؛ ئەم كۆكرده وهى ههوالگريه پيوستى به گۆرانكاريبه كى بنه رتهى هه بوو له شيوازى سهيركردى حزبوللا وهك بزوتنه وهيه كى گه ريلايى لوبنانى كه سينگى بۆ ئيراده و كۆلنه دانى ئيسرائيلى ده رپه راندبوو له و تالاهه ۱۸ سالييهى داگيركردى باشوورى لوبنان. بۆ ئيسرائيل، داگيركاريبه كه به پاشه كشه يه كى شه رمه زاركەر له سالى ۲۰۰۰ و شكستى بهرچاو له كۆكرده وهى زانيارى ههوالگريى كۆتايى هات.

به گوتەى ئيسين، له برى ئەوه، ههوالگريى ئيسرائيل ده رچهى روانينى خووى فراوانتر كرد بۆ چاوديرىكردى ته واوى حزبوللا و له ده ره وهى بالى سەربازى ئەو گروهه، ته ماحه سياسيبه كاني و، ههروه ها فراوانكردى په يوه ندييه كاني له گه ل سوپاي پاسدارانى ئيران و په يوه ندييه كاني سهيد حهسەن نەسروللا له گه ل به شار ئەسه د له سوور يا خرايه ژير چاوديريبه وه. ههروه ها ئيسين ده لپت: بۆ ماوهى نزيكهى ده سال ههوالگريى ئيسرائيل حزبوللاى وهك "سوپايه كى تيرور" ده بينى نهك گروهى تيرورىستى "وهك ئوسامه بن لادن له ئەشكه وتيكد". ئەوه يش گۆرانكاريبه كى چه مكيبانه (conceptual shift) بوو كه ئيسرائيلى ناچار كرد

بهوردی و بهبهرفراوانی له حزبوللا بکۆلیتتهوه وهک هیژهکانی دیکه، بۆ نموونه سوپای سووریا.

له هه مان کاتدا که حزبوللا بههیز بوو و بهتایبهتی له سهروهندی ناردنی هیز بۆ سووریا بۆ یارمهتیدانی حکوومهتهکهی بهشار ئهسهده له سالی ۲۰۱۲، ئیسرائیل دهرفتهی ئهوهی بۆ پهخسا ریوشوینی ههوالگری پیویست بگریته بهر. دهرهجامهکه بهدهستهینانی “وینیهکی ههوالگری” ی چر بوو که بۆ نمونه؛ کۆ بهرپرسی ئۆپهراسیونهکانی حزبوللا بووه، کۆ پلهی بهرزی پی دهریت، کۆ گهندهل بووه یان تازه له سهفهریکی نادیار گهراوتهوه.

له کاتیگدا چهکدارانی حزبوللا له جهنگی سووریا دا ئهزمونیان وهردهگرت و شارهزا دهبوون، ژمارهی هیژهکانی ئهم گرووپه بهرهو زیادبوون دهچوو بۆ ئهوهی لهگهڵ فراوانبوونی بازنهی مملاتیکان بگونجین. بهلام ههر ئهم ئهنادمگیرییانهی هیزی نوی، وای لی کردن که له بهرامبهر سیخورهکانی ئیسرائیل که بریکارهکانیان لهناو حزبوللا دادهین یان به دواي کهسانی نارازی و پهشیماندا دهگهپان، لاواز بن.

رانداسلیم (Randa Slim) شروقهکاری ئینستیتیوتی رۆژههلاتی ناوهراستی له واشنتۆن دهلیت: سووریا سهرهتای فراوانبوونی حزبوللا بوو... ئهم دۆخه، میکانیزمهکانی کۆنترۆلکردنی ناوخوای ریکخراوهکهی لاواز کرد و دهرگهی حزبوللا به ئاستیکی بهرفراوان له بهردهم دزهکردنهوه، ئاوه لا کرد.

ههروهها جهنگی سووریا، بۆ ئیسرائیل دهولهمنهکردنی زانیاری و داتاکانی لی کهوتهوه، که بهشیکی زۆریان بهئاشکرا لهبهردهستی سیخورهکانی ئیسرائیل و ئهلگۆریتمهکانیاندا بوو. بۆ نمونه، بلاوکردنهوهی راگهپاندنی پرسه له شیوهی “پۆستهی شههید” که بهبهردهوامی حزبوللا بهکاری دههینا، زانیاری لهسهه شاری لهدایکبوونی ئهو کهسه و شوینی مردنی و بازنهی هاوپهپانی کۆژراوهکهی تیدا بوو که حزبوللا ههوالهکهیان له سۆشیال میدیا بلاو دهکردهوه. ههروهها پرسهکه دهبووه هۆی ئهوهی بهرپرسیانی بالای ریکخراوهکه، تهناهت ئهگهر بۆ ماوهیهکی کورتیش بوویت، له سیبههه دهرچن.

لهم بارهیهوه، بهرپرسیکی بالای پيشووی لوبنانی له بهیروت رای گهپاند، دزهکردنی حزبوللا له لایهه ههوالگری ئیسرائیل و ئهمریکاوه “ئهو باجه بوو که بۆ پشتگیریکردنی ئهسهه داویانه... دهبوو له سووریا خویان ئاشکرا بکرایه.” لیرههه بوو که ئهم گرووپه نههینییه ناچار بوو لهگهڵ دهزگهی ههوالگری بهدناو و گهندهلی سووریا، یان دهزگه ههوالگرییهکانی روهسیا که بهبهردهوامی له لایهه ئهمریکییهکانهوه چاودیری دهکرین، له پهیوهندی و ئالوگۆری زانیاریدا بیت.

تویژهریک به ناوی Sayigh Yezid له سهنتههه رۆژههلاتی ناوهراستی دامهزراوهی کارنیگی سهبارهت بهم بابته دهلیت: “ئهو له هیزیکی ریکوپیک و پاکهوه، ریگهپان به خهلیکی زیاتر دههه بچنه ناو بازنهکانیانهوه؛ تهناهت زۆر زیاتر لهوهی ریگهپان پی دهر... ئهمهیش وای کرد لهخوباییبوون و خوبهزلزاین، ههروهها گۆرانکاری له شیوازی دامهزاندنی ئهنادمان ببیته هۆی ئهوهی که ورده ورده نا- ریکخراو بن.” ههروهها بالادهستی و توانا تهکنیکیهکان، وهک مانگی دهستکردی سیخوری و فرۆکهی بیفرۆکهوان (درۆنی) پیشکهوتوو و تواناکانی هاگردنی ئهلیکترۆنی که موبایلهکانی ئهنادمانی حزبوللایان دهکرده ئامیری گویگرتن، یارمهتی ئیسرائیلیان دا که سهرنجی بهرفراوانتر بخاته سهه حزبوللا.

بری ئهو زانیارییههه که کۆ دهکرینهوه ئهوهنده زۆرن که گرووپیک به ناوی پهکهی ۹۹۰۰ تایبهتن به

نوسىنى ئەلگۈرىتمەكان كە لەنيۇ چەند تىراپايتىك لە وىنەكاندا بۇ بچوكتىن گۇراناكارىيەكان دەكۆلنەوہ؛ بەو ھىوايەى بۆمبىكى كەنارى رىگە بدۆزنەوہ يان دەرچەيەك لەسەر تونىلىك بدۆزنەوہ يان زيادكردى لەناكاوى پىكھاتەيەكى كۆنكرىتى كە دەتوانىت ئاماژە بىت بۇ بوونى پەناگەيەك، بەوردى دەستىشان بكن. پاشان كاتىك كارمەندىكى حزبوللا دەناسرىتەوہ، شىۋازى جوولەى رۇژانەى لە داتا بەيسىكى فراوانى زانىارى كۆ دەكرىتەوہ كە دەتوانىت مۇبايلى ھاوسەرەكەى، ئۆتۆمبىلى زىرەك، يان ھەلكەوتەى شوينەكەى لەخۇ بگرىت.

بە گوتهى چەند بەرپرسىكى ئىسرائىلى، ئەم زانىارىيانە دەتوانىت لە سەرچاوەى وەك درۆنىك كە بەسەر سەرى ئامانجىكدا دەفرىت، لە رىگەى كامىراى چاودىرىى ھاككراوہوہ كە بەرىكەوت كەسىك بەلايدا تى دەپەرىت، تەنانەت لە دەنگىكىشەوہ كە لەسەر مايكروڤونى كۆنترۆلكردى ئۆتۆمبىلىكى مۇدىرن تۆمار كراوہ، ياخود لە رىگەى رىمۆتكۆنترۆلى تەلەڤىزىونىكىش دەستىشان بكرىت.

ھەر پچرانىك لە رۆتىنى ژيانى ئەو كەسانەى لەژىر چاودىرىدان، دەبىتە ھۆشدارىيەك بۇ ئەفسەرانى ھەوالگىرى؛ تەكنىكىك كە رىگە بە ئىسرائىل دەدات فەرماندەى ئاستى ناوہراستى فەوجەكانى دژەتانكى حزبوللا، كە دوو يان سى چەكدارى تىدايە، دەستىشان بكات. بە وتەى بەرپرسىكى ھەوالگىرى، ئىسرائىل جارىك چاودىرىى خستەى فەرماندەكانى حزبوللاى دەكرد بۇ ئەوہى بزانىت ئايا لە چاوەروانىكردى ھىرشىكى پىشبينىكراودا، لەناكاو بانگھىشتى بەرەكانى شەر دەكرىن يان نا. بەرپرسىكى پىشوو سەربازى دەلىت: “ئىسرائىل تونايەكى زور و زانىارىيەكى زورى ھەبوو كە ھەلگىرابوو و چاوەرىى بەكارھىنئانايى دەكرد لە كاتى پىۋىست... دەمانتوانى زور پىش جەنگ ئەم تونايانە بەكار بەئىن، بەلام نەمانكرد.”

پى دەچىت ئەم دانبەخۇداگرتن و پشودرىژىيە بۇ سوپاى ئىسرائىل، بەرھەمدار بووىت. ماوہى زياتر لە دە مانگە ئىسرائىل و حزبوللاى لوبنان لە ھەردوو دىوى سنوورەكەوہ پىكدادانايان ھەبووہ. لە كاتىكدا زۆرىنەى ئەو ھىزانەى حزبوللا بە درىژايى چەند كىلومەترىك لە سنوورى باكورى ئىسرائىل بلاو ببوونەوہ، بەلام ئىسرائىل تەنھا چەند سەد ھىزىكى ئاستنزمى حزبوللاى دەكردە ئامانج.

وا ديارە ئەم پىكدادانە كۆنترۆلكراوہ، سەيد ھەسەن نەسروللاى گەياندە ئەو دەرەنجامەى كە ھەردوو لايەن سەرقالى تاقىكردنەوہى جۆرە مەملانىيەكى نوى بوونە، كە تىايدا ھىلە سوورەكان بەباشى ديارى كراون و تا ئەو كاتەى ئىسرائىل و ھەماس لەسەر ئاگرەبەست لە غەززە دەگەنە رىككەوتن، ھەر بەم شىۋەيە پىكدادانەكان بەرپوہ دەبردىت و دواى ئەو ھىش حزبوللا دەتوانىت لەسەر ئاگرەبەست لەگەل ئىسرائىل رىك بكوىت. بۇ نمونە، ھەندىك جار حزبوللا لىرە و لەوى چەند مووشەكىكىان ھەلداوہ و دواتر لە بەرامبەردا چەند جارىك لىيان دراوہ و، بۆيە پىيان وا بوو مەوداى پىكدادانەكان ھەر لەم ئاستەدايە و بە ھىچ شىۋەيەك لەم سنوورە تى ناپەرن. بەلام تەنانەت ئەگەرى ئەوہى كە حزبوللا بىھوىت ئۆپەراسىونىكى ھاوشىۋەى ئەو ئۆپەراسىونە ئەنجام بدات كە ھەماس لە ۷ ئۆكتۆبەردا ئەنجامى دا و ھەزار و ۲۰۰ كەسى كوشت و ۲۵۰ كەسىشى بەبارمتە گرت، بەس بوو بۇ ئەوہى ئىسرائىل ناوچە نىشتەجىبوونەكانى نزيك سنوورى لوبنان چۆل بكات. لە ئەنجامدا، نزيكەى ۶۰ ھەزار كەس ناچار بوون مالەكانيان بەجى بەئىلن و ناوچە سنوورىيەكان بوونە ناوچەيەكى شەرى چالاك لەگەل حزبوللاى لوبنان.

پى دەچىت نەتانىاھۇ بۇ دابىنكردى ھەلومەرجى ئاسايشى بۇ گەرانەوہى ئەو ھاوولائىانەى ئىسرائىل، توناي

هېرشبه رېي پېشکەوتووترى به کار هېناوه. ئەمەيش تەقینەوهى بېوینەى هەزاران په جهرى بۆمب پېژکراو، له دوو هەفتەى پېشووتردا لى کەوتەوه، کە هەزاران ئەندامى حزبو لّلا بريندار بوون. به کارهينانى ئەم ئامراز و کەرەستانه پوژى هەينى به تيرورکردنى نەسرولّلا، گەيشته لووتکەى خوئى.

له چەند مانگى رابردوودا- ئەگەر نەلین له چەند سالانى رابردوو- هەوالگري ئيسرائيل توانايه کى تەکنیکى پېشکەوتوى بە دەست هینابوو کە رېگەى پى دەدا لانی کەم به شیوهیه کى پچرپچر شوینی سەید حەسەن نەسرولّلا دەستنيشان بکات.

به وتەى بهرپرسيكى ئيسرائيلى، له چەند پوژى دواى ۷ى ئوکتۆبەر، فرۆکە جەنگییه کانى ئيسرائيل به فەرمانى بۆردوومانکردنى ئەو شوینەى کە سەید حەسەن نەسرولّلا تیدا بووه، دەستیان به چالاکی کرد، به لام لەسەر داواى کۆشكى سپی ئوپەراسیۆنە کە هەلۆه شایه وه. پوژى هەينى، دەزگەى هەوالگري ئيسرائيل دیسانه وه شوینی ریبهرى حزبو لّلايان دەستنيشان کرد. ناوبراو له رېگەدا بوو بۆ په ناگەى “فەرماندەبى و کۆنترۆل” کە بریار بوو کۆبوونەوه یه ک لەگەل سەرکرده کانى حزبو لّلا و فەرماندەبى کى بالای ئیرانى له بەشى ئوپەراسیۆنە کانى سوپای پاسداران ئەنجام بدریت.

نەتانیاهۆ له پهراویزی وتارە کەى له کۆبوونەوهى گشتی نەتەوه یه کگرتووه کان، له نیویۆرک لەبارەى ئەو پرسە ئاگادار کرایه وه. به وتەى کە سیکى ئاگادار، نەتانیاهۆ پېش وتارە کەى له ئەنجومەنى گشتی نەتەوه یه کگرتووه کان، لەبارەى ئوپەراسیۆنى تيرورکردنى سەید حەسەن نەسرولّلاى زانیاریى هەبووه. لەم باره یه وه ئیسین دەلێت: له ماوهى ده پوژى رابردوودا حزبو لّلا لەناو نەچوو؛ هەرچەندە ئیمە ئازمان پى گەیاندوون و لاوازمان کردوون و له دۆخی کى پشیوى و ماتەمینیدان. ”هەر وه ئیسین ئاماژەى به وهیش کرد کە حزبو لّلا هیشتا توانايه کى زۆریان هەیه کە زۆر هەر شه ئامیز و مەترسیداره.

سەرچاوه:

<https://www.ft.com>